

[Steen Folke]

En vigtig bestemmelse i den nye forfatning sikrer kupgeneralerne immunitet. De vil altså ikke kunne retsforfølges for deres handlinger i forbindelse med og siden militærkuppet den 12. september 1980. Det må unægtelig være rart at tænke på for general Evren og hans kollegaer.

Men forfatningens vigtigste bestemmelser er dem, der vil forhindre normal faglig og politisk aktivitet i Tyrkiet. Dels kan præsidenten når som helst indføre undtagelsestilstand og suspendere det minimum af garantier, der står på papiret i forfatningen, dels indebærer forfatningen også under normale omstændigheder en sådan indskrænkning af faglige og politiske rettigheder, at enhver seriøs demokratisk udfordring af regimet kan undertrykkes.

Selv om forfatningen i princippet tilstår ytringsfrihed, ledsages den af så mange forbehold og indskrænkninger, at der i praksis vil blive tale om uindskrænket censur. Alle har ret til at ytre sig, naturligvis, blot de ikke ytrer noget, som regimet ikke bryder sig om.

Det bliver forbudt at danne partier på et klassemæssigt grundlag. Et parti må altså ikke varetage f.eks. arbejderklassens interesser. Det er naturligvis meget hensigtsmæssigt for magthaverne.

De faglige organisationer bliver ligeledes underkastet en lang række begrænsninger, som i praksis vil fratage dem enhver slagkraft. Strejkeretten bliver beskåret, og fagforeningerne får forbud mod at beskæftige sig med politik. Også dette er selvsagt praktisk for magthaverne. Andre bestemmelser kunne fremdrages, men dette må være nok.

Det tyrkiske militærregimes forklaring på, at Tyrkiet er havnet i den nuværende situation, er velkendt. Landet var gerådet ud i kaos. Ekstremister fra højre og venstre bekrigede hinanden. Det var nødvendigt at genoprette ro og orden. Men denne forklaring er og bliver en bortforklaring. Den negligerer en række forhold.

I september 1980 var Tyrkiet ramt af omfattende strejker. 54.000 arbejdere var i strejke på kupdagen, og mere end 120.000 arbejdere stod på nippet til at genoptage deres strejker, som var blevet udskudt af Demirel-regeringen. De strejkede såmænd for at holde trit med inflationen, der galoperede af sted som følge af de krav, Den internationale

Valutafond havde foreskrevet for den tyrkiske regering.

Arbejdsgivernes modstand mod at efterkomme lønkravene havde dybereliggende årsager end de rent økonomiske. Denne modstand var ryggraden i en kampagne, der tog sigte på at knuse arbejdernes organisationer og afskaffe faglige og demokratiske rettigheder. Kapitalens løsning på de økonomiske krisetilstande i Tyrkiet var, at landet skulle latinamerikaniseres. Arbejdsgiverne gik grundigt til værks, de satte ind med en frontal offensiv. Lønningerne skulle sænkes til et absolut minimum, titusinder af arbejdere blev fyret, tusinder blev tvunget til at forlade deres job. Militante fascister blev planlagt rundt om på fabrikker, på arbejdspladser og i regeringskontorer for at bryde den folkelige modstand og for at intimidere demokratiske og progressive arbejdere. Men fascisternes stormløb gav bagslag.

I slumbyerne, i landdistrikterne og i arbejderkvarterne organiserede folk sig i modstandskomiteer, der havde til formål at afvise den fascistiske offensiv og forsvare de demokratiske rettigheder, og i juli 1980 var det tyrkiske erhvervslivs hovedvåben, den fascistiske bevægelse, overvundet af den folkelige modstandsbevægelse. Den måtte afstå fra at operere i arbejderkvartererne.

Det var i denne situation, militærkuppet kom den 12. september 1980. Det er klart, at mændene bag militærdiktaturet og mændene bag det fremtidige regime under den nye forfatning er de kredse, der sidder på den lokale finans- og industrikapital, bakket op fra forskellige internationale finanscentre. Hvilken rolle NATO spillede i forbindelse med kuppet, vil nok aldrig blive fuldt afdækket, men det er påfaldende, at alle juntaens generaler var fremtrædende placeret i NATO-hierarkiet, og det er påfaldende, at NATO ikke har gjort noget som helst for at genere militærdiktaturet, tværtimod, selv om NATO foregiver at være en samling af demokratiske lande.

Hvad kan Danmark gøre? Danmark har, som statsministeren grundigt redegjorde for det, indklaget det tyrkiske regime for Menneskerettighedskommissionen, og det synes vi som sagt var en god ting i sig selv. Men vi mener – åbenbart i modsætning til statsministeren – at man ville støtte kampen for menneskerettighederne på en betydelig stærkere